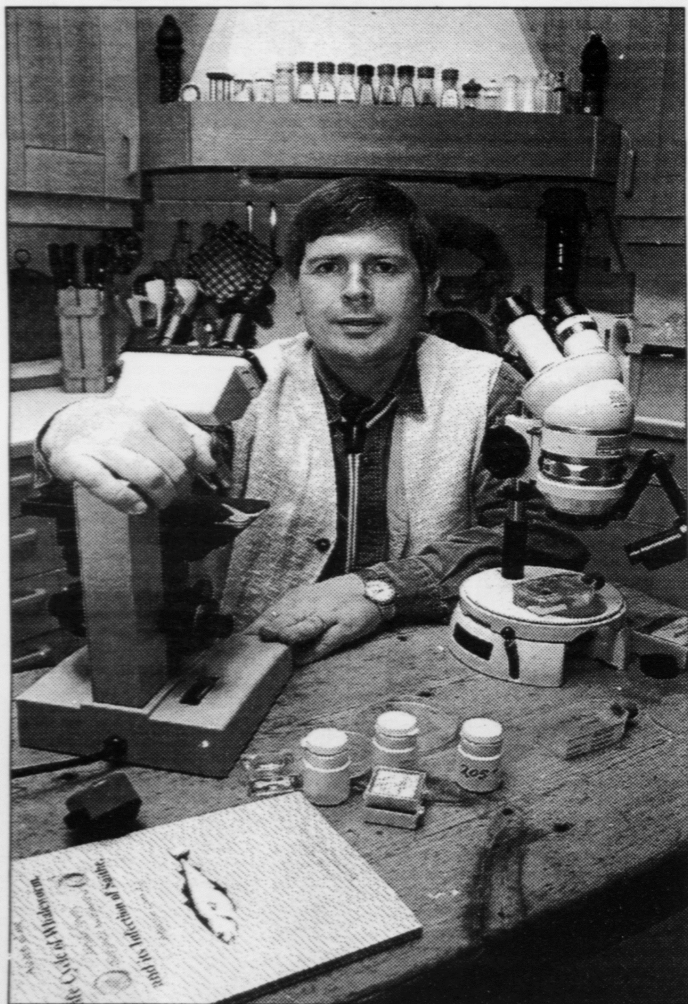

Dánjal Petur Højgaard, doktari í sníkfrøði:

Tað sýgur í búkinum, tá ið eg komi á nýggj úrslit

- Bretar siga, at „science is like going to church“, at gransking er bæði hátíðarlig og álvarslig. At granska kann vera sera hart til tíðir, tú fært nógv niðurløg tilsamans, men tá ið tú sært nýggj úrslit, ið ikki eru komin menniskjanum í hendi áður, sýgur tað í búkinum. Og tá ið úrslitið at enda er latið úr hondum, er tað ein sæl løta, sigur Dánjal Petur Højgaard, sum fyrri stuttum vardi doktoraritgerð í sníkfrøði.

Bretar siga „science is like going to church“, at gransking er bæði hátíðarlig og álvarslig í botn og þrúnd. Gransking kann eisini vera ein lovpriðan av skapanarverkinum og ein liður í tí at undrast enn meir.

Mynd: Álvur Haraldsen.

TURID KJØLBRO

Tey fægstu hava vist eina ímynd um, hvat sníkfrøði merkir. Orðið stavar av latínska parasitus, ið merkir sníkur ella snultigetur, í djóraheiminum ein livvera, sum livur á aðrari livveru. Sníkur er gamalt orð í føroyskum, Jens Chr. Svabo skrivaði tað niður um alda-skiptið til 19. öld.

Í august mánaði vardi Dánjal Petur Højgaard, havlívfrøðingur, ættaður úr Rituvík og búsetandi í Söldarfirði, PhD-ritgerð í sníkfrøði, sum hann kallar „Aspects of the Life Cycle of Whaleworm and its infection of Saithe“ á Marinbiologiska Laboratoriuminum í Helsingør.

Umframt Dánjal Petur Højgaard hava tvey fólk í Føroyum doktaraheiti innan havlívfrøði, Arne Nørrevang um botndýr í havinum, Dorete Bloch um grindahval, og eini 3-4 onnur eru ávegis við doktoraritgerð innan havlívfrøði.

- Saman við øðrum granskingarøkjum hevur tað stóran týdning fyrri andlitið hjá føroyingum úteftir, at føroyingar sjálvir hava nokur fólk við doktara-førleika innan gransking av tí, ið í havinum býr, sigur Dánjal Petur Højgaard.

Nýggjur íblástur neyðugur

Tankin um at granska og skriva doktoraritgerð í sníkfrøði hevur spókt við jøvnum millumbilum, síðani Dánjal Petur varð liðugur við serratgerð í lívfrøði í Bergen í 1980. Sjálvur lesturin fór fram í Odense.

- Eg hevði øgiliga eldhugaðar lærarar, tá ið eg las á sinni, og tí havi eg ongan-tíð slept huganum fyrri hesum evninum. Tá ið eg kom aftur til Føroya fór eg í arbeiði á Havsbrún, og fékk

júst um endan á svartkjaftarokinum. Tí kundi eg í ein mun brúka áhugan og kunnleikan har, sigur Dánjal Petur.

- Sum fiskivinnutjóð eru Føroyar ógvuliga heftar av fiski og øllum sum eru í havinum. Men kunnleikin um tey dýrini, sum liva á fiskinum er heldur lítil, bæði tann lívfrøðiligi parturin og tann sølugi. Øll hesi viðurskipti eru av týðningi at kenna, um vit skulu hava nóg góðan kunnleika um okkara grundarlag. Í 1986 var eg á einum granskaraskeiði í Bergen, sum var um allar hugsandi fiskasjúkur, ið eru í alilaksi. Har hevur sjúkraparturin stóran týdning. Tað vísir seg, at tær sjúknar, sum eru í havinum altíð enda í einum alibruki. Tá eg so samstundis var troyttur og overvaður av mínum lærarastarvi, sá eg møguleikan at fara at granska, sigur Dánjal Petur.

Áðrenn hann av álvara fór undir granskingina undirvísti hann í lívfrøði, fiskivinnu og evnafrøði í 10 ár í studentaskúlanum í Eysturøy. Umstøðurnar vóru ógvuliga truplar í Gøtugjógv, men læraraliðið var fyrstu árin blaðugt og hugsjónarligt.

- Sum tíðin liður, minskar orkan og fakligi kunnleikin hjá einum sum lærara. Vit klára akkurat undirvisingina og eftir 5-10 árum er fakliga stigið lækkað so mikið nógv, at tú hevur brúk fyrri nýggjum íblástri og kunnleika, sigur Dánjal Petur.

Um sjálvt granskingararbeiðið kann brúkast í undirvisingini, sigur Dánjal Petur.

- Okkurt jú, men eg royni ikki at plága næmingarnar ov nógv við tí.

Ikki nóg nógv satsað

Verktalanin hjá Dánjal

Peturi hevur verið at granska lívringsrásina hjá hvalormi gjøgnum dýraplankton, serliga krill, fisk og grindahval. Granskingin er bytt í tveir partar. Fyrri partur er um kanningar av eggum og larvum hjá hvalormi, ið vanliga finnast í fiskasløgum sum sild, svartkjaft, toska, upsa og øðrum, og seinni partur er um kanningar, ið eru gjørdar av seiði og upsa. Arbeiðið er farið fram á tann hátt, at royndir hava verið tiknar, sum fevna væl og virðiliga um økið. Tað sum onnur hava kannað av líknandi fiskasløgum hevur verið nærslíði, tí sum Dánjal Petur tekur til, byggir ein víðari á tað, sum onnur hava gjørt. Síðani koma kanningarar sjálvar, so talviðgerðin og at enda tulkning av kanningarúrslitunum. Og sjálv skrivningin er ikki minni arbeiði.

- Fiskivinnan kann beinleiðis gera nýtslu av pørtum í ritgerðini. Upsin er lítið kannaður, so fiskivinnu í øðrum londum kann eisini fáa gagn av úrslitunum. Eg havi fingið fyrispurningar alla møguliga staðni frá, men hvat eg geri við teir, veit eg ikki. Mítt arbeiði setir kanska gongd á gransking aðra staðni, tí verktalanin hjá mær nemur eisini við viðurskipti, sum ikki eru nóg væl kannað enn og sum áttu at verðið kannað.

- Seinastu árin er hent nógvi í Føroyum, vistfrøðin verður raðfest hægr og verður kannað í ein størri mun. Men tað hevur verið alt ov lítið satsað og tað vantar nógvi, áðrenn vit skilja vistfrøðina nóg væl. Samanbera vit okkum við Noreg, brúktu norðmenn fyrri 10 árum síðani 70-80 mill. kr. uppá at kanna Barentshavið, og tí vita teir í dag, hvussu vistfrøðiskipanin virkar í havinum. Og